

اصول فقه

(منطبق با جدیدترین سرفصل دانشگاه آزاد و علمی-کاربردی)

مؤلفان:

محمد سعید زاده

مدرس دانشگاه

جواد واحدی زاده

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارجانویل

بهار ۱۳۹۵

سرشناسه	: جعفرزاده، محمد، ۱۳۶۲
عنوان و نام پدیدآور	: اصول فقه/ تألیف محمد جعفرزاده، جواد واحدی زاده.
مشخصات نشر	: اردبیل: نشر نایاب، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۹ص.
شابک	: ۹-۵۲-۸۰۴۴-۶۰۰-۹۷۸: ۱۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
موضوع	: اصول فقه- راهنمای آموزشی(عالی)
شناسه افزوده	: واحدی زاده، جواد، ۱۳۴۵-
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ الف۷ج/ BP۱۵۵
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۱
شماره ثبت کتابخانه ملی	: ۴۲۰۴۶۷۹

۰۹۱۴۷۴۱۵۶۶۴ - ۳۳۸۴۹۴۰
Email: nayabpublishers@yahoo.com

اصول فقه

مؤلفان: محمد جعفرزاده، جواد واحدی زاده

ناظر فنی: جعفر حسینی

ویراستار علمی و ادبی: جعفر حسینی، فاطمه معرفت اجرلو

صفحه آرای: سمانه جعفری

ناشر: انتشارات نایاب طراح روی جلد: حسین قربانی

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۳۹۵ قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹-۵۲-۸۰۴۴-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-8044-52-9

صحافی: افق قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مقدمه و پیشگفتار:

سپاس خدای را که حق ستایش او بالاتر از حد ستایشگران و نعمت‌های او فوق اندیشه شمارشگران است و درود و صلوات بی‌پایان به روان پاک و مقدس حضرت ختمی مرتبت پیامبر رحمت محمد بن عبدالله (ص) خاتم پیامبران و سلام و تحیت بی‌کران بر جانشینان پاک و مطهر آن حضرت، امامان و پیشوایان مسلمانان بالاخص حضرت بقیه‌الله الاعظم امام منتظران قائم آل البیت علیهم السلام.

هدف علم اصول استنباط حکم شرعی از دلیل‌های معتبر آن‌ها می‌باشد اما امروزه شاهد منابع فراوانی هستیم که از علم اصول فقه برده می‌شود. فن قانون‌گذاری و قوه مقننه بهره‌های فراوانی از قواعد اصولی می‌برد، به ندرت رأیی از محاکم جمهوری اسلامی صادر می‌شود که در آن بر قواعد اصولی تکیه نشده باشد.

یکی از دروس اصلی در اساسی دانشجویان رشته حقوق در دوره‌های کاردانی و کارشناسی درس اصول فقه می‌باشد و بیچ و بیل بر دستی برای دفاع ماهرانه در دادگستری، خود را از قواعد اصولی بی‌نیاز نمی‌دانند. با این وضع علم اصول فقه تنها منحصر به مدارس و کلاس‌های درس نیست بلکه در دانشگاه‌ها نیز جایگاه خود را باز کرده است.

کتاب حاضر نیز بر اساس اهداف خود و براساس فصل دانشگاه آزاد و مرکز آموزش جامع علمی و کاربردی و در نه فصل برای دانشجویان رشته حقوق در مقاطع کاردانی و کارشناسی تألیف شده است و امید است بتواند در راستای توسعه علم دانشجویان و اهداف متعالی دانشگاه مفید و مثمر واقع شده باشد.

محمد جعفر احمدی

مدرس دانشگاه

جواد واحدی زاده

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول: کلیات

۱-۱	تاریخچه اصول فقه	۱
۱-۱-۱	مبنای عمل - نظر - رای	۱
۲-۱-۱	تأثیر علم اصول فقه در حقوق موضوعه به طور مطلق	۲
۲-۱	تعریف اصول فقه	۳
۳-۱	موضوع اصول فقه	۴
۴-۱	فایده اصول فقه	۴
۵-۱	تقسیم‌بندی ابواب	۵

فصل دوم: الفاظ

۱-۲	حقیقت شرعیه	۷
۲-۲	وضع الفاظ	۸
۱-۲-۲	معنای وضع لفظ	۸
۲-۲-۲	اقسام وضع لفظ	۹
۹	اقسام وضع تعیینی	۹
۳-۲	حقیقت و مجاز	۹
۱-۳-۲	علامت حقیقت و مجاز	۱۰
۲-۳-۲	شرائط مجاز	۱۱
۳-۳-۲	اقسام حقیقت و مجاز	۱۲
۴-۲	حقیقت عرفی و اقسام آن	۱۲
۵-۲	اصول لفظیه	۱۲
۱-۵-۲	اصل الظهور	۱۳
۲-۵-۲	اصل الطلاق	۱۳

- ۱۳..... اصل الحقیقه (۳-۵-۲)
- ۱۴..... اصل عدم قرینه بر مجاز (۴-۵-۲)
- ۱۴..... اصل عموم (۵-۵-۲)
- ۱۴..... صحیح و اعم (۶-۲)
- ۱۷..... مشتق (۷-۲)
- ۱۸..... منظور از مشتق چیست؟ (۱-۷-۲)

فصل سوم: اوامر

- ۲۱..... ماده و صیغه امر (۱-۳)
- ۲۱..... ما امر (۱-۱-۳)
- ۲۲..... معنای صیغه (هیئت) امر (۲-۱-۳)
- ۲۳..... صیغه امر مجهول و وجوب دارد (۳-۱-۳)
- ۲۵..... مره و تکرار (۲-۳)
- ۲۵..... فور و تراخی (۳-۳)
- ۲۶..... اقسام واجب (۴-۳)
- ۲۷..... واجب کفائی (۱-۴-۳)
- ۲۷..... واجب تعیینی و تخییری (۲-۴-۳)
- ۲۸..... واجب تبدی و توصلی (۳-۴-۳)
- ۲۸..... واجب مشروط و مطلق (۴-۴-۳)
- ۲۹..... واجب معلق و منجز (۵-۴-۳)
- ۲۹..... فرق واجب مشروط و مطلق (۶-۴-۳)
- ۳۰..... واجب نفسی و اطلاق صیغه امر (۷-۴-۳)
- ۳۰..... نسخ وجوب (۵-۴)

فصل چهارم: نواهی

- ۳۳..... ماده و صیغه نهی (۱-۴)
- ۳۴..... تکرار و استمرار (۲-۴)
- ۳۶..... اجتماع امر و نهی (۳-۴)
- ۳۸..... دلالت نهی و فساد (۴-۴)

فصل پنجم: مفاهیم

- ۳۹..... منطوق و مفهوم (۱-۵)

۴۰	 (۲-۵) اقسام مفهوم
۴۰	 (۱-۲-۵) مفهوم موافق
۴۰	 (۲-۲-۵) مفهوم مخالف
۴۰	 (۱-۲-۲-۵) اقسام مفهوم مخالف و بررسی حجیت آنها
۴۷	 (۳-۵) اقسام منطوق

فصل ششم: عموم و خصوص ۴۹

۴۹	 (۱-۶) تعریف و الفاظ و اقسام عام
۴۹	 (۱-۱-۶) تعریف عام و خاص و مخصص
۴۹	 (۲-۱-۶) الفاظ عموم
۵۰	 (۳-۱-۶) اقسام عام
۵۱	 (۲-۶) اجمال مخصص
۵۲	 (۱-۲-۶) اندازه اجمال مخصص
۵۲	 (۲-۲-۶) مجمل از حیث مفهوم یا مصادیق
۵۳	 (۳-۲-۶) اقسام مخصص مجمل
۵۴	 (۱-۳-۲-۶) مثال‌هایی برای مخصص مجمل
۵۵	 (۳-۶) اگر ضمیری به دنبال عامی بیاید که به بخشی از آن‌ها باز گردد
۵۸	 (۴-۶) اگر استثنایی به دنبال چند عام عطف شده به یکدیگر بیاید

فصل هفتم: مطلق و مقید ۶۱

۶۱	 (۱-۷) تعریف و شرح مطلق و مقید
۶۲	 (۲-۷) انواع حالت‌های اطلاق
۶۲	 (۳-۷) الفاظ مطلق
۶۳	 (۴-۷) مقدمات حکمت

فصل هشتم: مجمل و مبین ۶۵

۶۵	 (۱-۸) تعریف و شرح
۶۶	 (۲-۸) اقسام مجمل

فصل نهم: منابع استنباط احکام اسلامی ۶۷

۶۷	 (۱-۹) قرآن (کتاب)
۶۸	 (۲-۹) سنت
۶۸	 (۱-۲-۹) تعریف سنت

۶۹	 ۹-۲-۲) حجّیت سنّت
۷۰	 ۹-۲-۳) نقش اثباتی سنّت
۷۰	 ۹-۲-۴) تدوین سنّت، مهم‌ترین کتب اخبار
۷۱	 ۹-۳) عقل
۷۱	 ۹-۳-۱) تعریف
۷۲	 ۹-۳-۲) دلیل عقلی غیرمستقل
۷۳	 ۹-۳-۳) دلیل عقلی مستقل
۷۳	 ۹-۴) اجماع
۷۴	 ۹-۵) سایر ادله (قیاس، استحسان، مصالح، سد ذرایع)
۷۴	 ۹-۵-۱) قیاس
۷۴	 ۹-۵-۱-۱) تعریف قیاس
۷۵	 ۹-۵-۱-۲) شرائط قیاس
۷۶	 ۹-۵-۲) استحسان
۷۷	 ۹-۵-۲-۱) ارزش استحسان در نگاه مختلف اسلامی
۸۰	 ۹-۵-۳) مصالح
۸۱	 ۹-۵-۴) سد ذرایع
۸۳	فصل دهم: قطع و احکام آن
۸۳	 مبحث اول: حقیقت قطع و تعریف آن
۸۳	 مبحث دوم: حجّیت قطع
۸۴	 مبحث سوم: تجرّی
۸۶	 مبحث چهارم: تقسیم قطع به طریقی و موضوعی
۸۷	 فرق قطع طریقی با قطع موضوعی
۸۷	 مبحث پنجم: موافقت التزامی
۸۸	 کاربرد اصول
۸۸	 ثمرات لزوم موافقت التزامی
۸۸	 احتمالات موجود در معانی موافقت التزامی
۸۹	 مبحث ششم: قطع قطاع
۹۰	 مبحث هفتم: منجزیت علم اجمالی

فصل یازدهم: ظن و احکام آن ۹۲

دسته بندی ظن در علم اصول و فقه.....	۹۳
بررسی حجیت ظن.....	۹۶
مبحث اول: ظنون معتبر.....	۹۶
دیدگاه های مختلف درباره حجیت خبر واحد.....	۹۹
اذه حجیت خبر واحد.....	۱۰۰
استدلال بر حجیت خبر واحد به مفهوم شرط.....	۱۰۲
حجیت اجماع.....	۱۰۸
اقسام اجماع.....	۱۰۹
نظر اصولیون.....	۱۱۵
حجیت بنای عقلا (سیره عقلا).....	۱۱۷
حجیت سیره متشرعه.....	۱۱۷
مبحث دوم: ظنون غیر معتبر.....	۱۱۸
۱- قیاس.....	۱۱۸
تعریف قیاس.....	۱۱۸
ارکان قیاس.....	۱۱۹
دلایل حجیت قیاس از نظر عامه.....	۱۲۰
اقسام قیاس.....	۱۲۱
۱- قیاس منصوص العله.....	۱۲۱
۲- قیاس اولویت.....	۱۲۲
۳- قیاس مستنبط العله (تنقیح مناط).....	۱۲۳
مصلحت در لغت.....	۱۲۵
مهمترین مقاصد شارع.....	۱۲۵
مرسله در لغت.....	۱۲۶
گفتار سایر علما.....	۱۲۶
انواع مصالح.....	۱۲۶
منظور از مصالح مرسله.....	۱۲۷
نظرات علما در مورد مصالح مرسله.....	۱۲۷

فصل دوم اصول عملیه	۱۳۱
تعریف شک	۱۳۱
کاربرد شک در فقه و اصول	۱۳۲
اقسام شک	۱۳۲
اصل برائت	۱۳۳
برائت در لغت و اصطلاح	۱۳۳
مجرای اصل برائت	۱۳۴
کاربرد قاعد برائت	۱۳۴
اصل برائت در شبهات موضوعی	۱۳۵
اصل برائت در شبهات حکمی تحریمی	۱۳۵
تفاوت اصالت طهرت و اصالت برائت	۱۳۵
مستند بر برائت	۱۳۶
ادله اصل برائت	۱۳۶
نتیجه گیری	۱۴۲
اقسام برائت	۱۴۲
اصل تخییر	۱۴۳
تعریف تخییر در علم اصول	۱۴۳
ورود تخییر در سه مبحث علم اصول	۱۴۴
موارد اجرای اصل تخییر	۱۴۵
تخییر در دوران امر بین محذورین	۱۴۶
نوع حکم اصل تخییر	۱۴۹
شرایط اجرای اصل تخییر	۱۴۹
جایگاه اصل تخییر در فقه	۱۵۰
تعریف اصل احتیاط	۱۵۴
اقسام احتیاط	۱۵۵
استصحاب	۱۵۶
تنبیهات استصحاب	۱۶۵
اقسام مستصحاب	۱۶۷

۱۶۷	 اقسام استصحاب کلی
۱۷۰	 تقدم اصل سببی بر مستببی
۱۷۰	 تعارض استصحاب با ادله دیگر
۱۷۱	 تعارض اصل استصحاب با اصول علمی
۱۷۲	 تعارض قاعده ید با استصحاب

فصل سیزدهم: در تعارض ادله شرعیه

۱۷۵	 بحث در مورد تعارض دلیل های شرعی
۱۷۸	 تفاوت حکومت و ورد
۱۷۸	 فرق بین حکومت و تخصص
۱۷۹	 فرق ورود با تخصص
۱۷۹	 شروط تعارض
۱۸۰	 تفاوت تعارض و تراحم

فصل چهاردهم: اماره و اصل

۱۹۰	 وظیفه مکلف در حالات سه گانه
۱۹۰	 تعریف اماره و اصل عملی
۱۹۱	 جایگاه و محل حجیت اماره
۱۹۲	 مقایسه اماره با اصل

فصل پانزدهم: اجتهاد و تقلید

۱۹۳	 امر اول: مباحث اجتهاد
۱۹۵	 قضاوت و تصدی امور حسبی
۱۹۶	 امر دوم: تقلید و احکام آن
۱۹۶	 قلمرو تقلید
۱۹۷	 فلسفه تقلید
۱۹۸	 ریشه و انواع تقلید
۱۹۸	 تقلید از نظر قرآن
۱۹۹	 تقلید از نظر روایات
۲۰۰	 شرایط مرجع تقلید

منابع و مآخذ